

**VILA DE SARRIÀ
I SANT GERVASI**
FESTES I TRADICIONS

Jesús Mestre Campi

VILA DE SARRIÀ I SANT GERVASI

FESTES I TRADICIONS

 efadós®

 Ajuntament
de Barcelona

VILA DE SARRIÀ I SANT GERVASI

FESTES I TRADICIONS

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: febrer del 2024

© dels textos: Jesús Mestre Campi

© del pròleg: Josep Mañà

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Hi col·labora:

Ajuntament de Barcelona

Assessorament lingüístic:

Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Fons Rosa Castells Cuch

Fotografia de la portadella:

Frederic Ballell / AFB

Acrònims:

AFB (Arxiu Fotogràfic de Catalunya)

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre
Excursionista de Catalunya)

AMDG (Arxiu Municipal del Districte de Gràcia)

AMDSG (Arxiu Municipal del Districte
de Sarrià-Sant Gervasi)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

CE ELS BLAUS (Centre Excursionista Els Blaus)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-19736-40-6

DL B-1600-2024

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Una visió panoràmica de les festes

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Festa i identitat de les comunitats

Pàg. 13

FESTES DE SARRIÀ

Tradició i celebracions populars

Pàg. 53

FESTES DE SANT GERVASI

Una festa major dels carrers i les entitats

Pàg. 65

FESTES DE VALLVIDRERA

Festes rurals i tradicionals

Pàg. 89

FESTES VINCULADES A LA PASQUA

Setmana Santa i Corpus

Pàg. 141

FESTES SOCIALS I CÍVIQUES

Les tradicions festives de la comunitat

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

UNA VISIÓ PANORÀMICA DE LES FESTES

Josep Mañà, dissenyador i etnògraf

La fotografia, d'ençà de la seva invenció i popularització, constitueix una valuosa font d'informació per als historiadors.

El llibre que teniu a les mans és un exemple magnífic del valor i de la importància que té el registre fotogràfic com a element que enriqueix i aporta una dimensió visual a la documentació i a la crònica històrica. Per dur a terme aquesta publicació, el seu autor, l'historiador, publicista i editor sarrianenc Jesús Mestre, ha fet una perllongada i laboriosa tasca de recerca, recopilació, ordenació i documentació de fotografies provinents d'un gran nombre d'entitats, arxius i àlbums familiars.

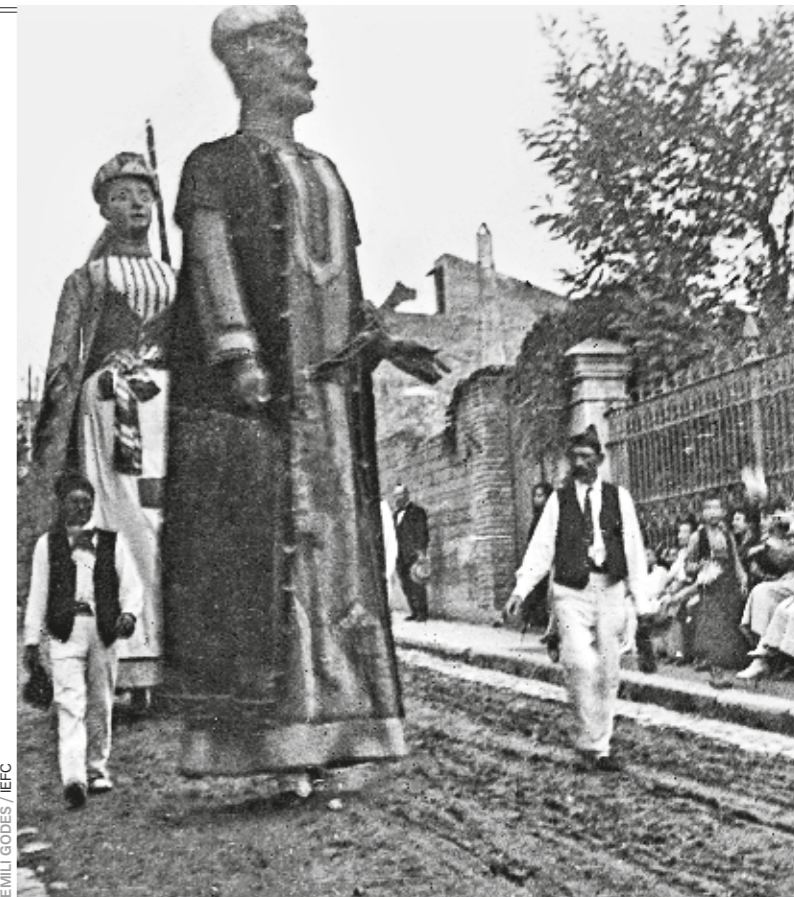
El propòsit de tot aquest treball ha estat rescatar de l'oblit i fer sortir a la llum una faceta molt significativa de la vida social com és el fet festiu en el territori que avui forma els límits del Districte 5 de Barcelona. En aquest sentit, el conjunt d'imatges que aplega aquesta publicació ens ofereix una visió panoràmica molt representativa, i en gran part inèdita, del que han estat les manifestacions festives a Sarrià, Sant Gervasi de Cassoles i Vallvidrera en el transcurs dels darrers cent cinquanta anys.

Des de la perspectiva i la mirada actuals, aquesta sèrie de fotografies fan palès com les festes són un observatori privilegiat i un testimoni extraordinari per copsar els grans canvis i transformacions de tota mena que s'han

produït a les antigues viles de Sarrià i de Sant Gervasi d'ençà de finals del segle XIX fins als nostres dies.

A través de les expressions festives que documenten aquestes imatges, podem percebre el pas progressiu d'una societat en la qual encara perviuen formes pròpies de la vida rural i tradicional a un procés accelerat d'urbanització, creixement demogràfic i canvis en la cohesió i l'estructura socials.

Els testimonis i reflexos en l'àmbit privat i públic dels costums i les creences imperants, dels canvis i els avatars socials i polítics, de les celebracions i les manifestacions festives, extingides o vigents, que documenta aquest llibre són una invitació a conèixer millor el passat i un referent ineludible per a totes les entitats i les persones que s'interessen pel patrimoni festiu dels antics nuclis històrics d'aquest singular districte barceloní, i que el mantenen i el volen enriquir.

EMILI GODES / IFFC

Introducció

FESTA I IDENTITAT DE LES COMUNITATS

Jesús Mestre Campi, historiador

La festa contribueix d'una manera notable a formar la identitat d'una comunitat, d'una població. Quan se n'analitzen l'origen, el sentit o els objectius, també estem coneixent com és la població que la celebra cada any.

Hi ha moltes maneres d'ordenar les festes. En aquest volum s'ha fet reunint, primer, les festes locals, tant religioses com cíviques, aquelles que només se celebren en una població determinada o en molt poques. Sarrià, Sant Gervasi i Vallvidrera són les tres poblacions objecte d'aquest volum, i es dedica a

cadascuna un capítol del llibre. Com és d'esperar, la festa local per excel·lència és la Festa Major, que permet definir i diferenciar una població de les veïnes. Cada comunitat organitza la seva d'una manera especial, ja que mostra i referma davant dels forasters la seva identitat. La Festa Major sovint coincideix amb la diada d'un sant o, en aquestes poblacions, d'una santa, a la qual pot estar dedicada l'església parroquial. Tot i ser una festa cívica, també hi ha influència religiosa.

De fet, no és fàcil separar la festa religiosa i la festa social. Algunes festes incloses en el calendari litúrgic d'una població tenen orígens precristians evidents. I d'altres de cíviques, l'Església se les apropia o col·labora

AUTORIA DESCONEGUDA / AMDG

FESTES DE SANT GERVASI I DE SARRIÀ

La primera fotografia del llibre correspon a la Festa Major de Sant Gervasi el setembre del 1913. A la plaça de la Bonanova, guarnida amb banderoles, la gent segueix la construcció d'un castell al so de gralles i timbals. Els gegants de Sant Gervasi també observen els castellers. La fotografia que acompanya el pròleg és de la cercavila de la Festa Major de Sant Gervasi, amb els gegants i el seguici de les entitats, que passa pel carrer de Bertran, al Putxet, cap al 1910. A la pàgina anterior, Festa de Sant Isidre a la parròquia dels Josepets a principis dels anys trenta. Aquesta parròquia donava servei a gent del Putxet i del Farró. En aquesta pàgina, desfilada de la Colla Nova de Sarrià per Sant Medir als anys seixanta.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS FRANCESC MARTA BOFILL

en la seva celebració. Els dos capítols restants del llibre estan dedicats, l'un, a les festes religioses vinculades al cicle pasqual, i l'altre, a les festes socials i cíviques.

La religió catòlica ha utilitzat la festa com a predicament i difusió de les seves ensenyances. Amb la Setmana Santa, per exemple, s'explica la vida, la mort i la resurrecció de Jesús com un exemple a seguir. I, amb el temps, s'ha creat un vast teixit de festes i cerimònies perquè aquestes ensenyances siguin ben didàctiques. Amb el Corpus, una festa d'origen precristià, religiositat i civisme es van complementar per fer-ne un punt central del calendari festiu, tot i que avui pràcticament s'ha oblidat.

Les festes socials o cíviques són, en general, més oportunistes: la comunitat, mitjançant el municipi o les entitats, les organitzen en funció d'una situació determi-

nada. Per exemple, l'Homenatge a la Vellesa, que només es va organitzar durant uns quants anys, o la Festa del Cistellet de Vallvidrera, de finals d'estiu, per agrair als estiuejants la seva estada a la població. Però quan un règim polític cau o l'estiueig desapareix, aquestes festes tenen poc sentit i s'acaben perdent.

Aquest volum es fonamenta amb documentació fotogràfica. Això té moltes virtuts, com el fet de poder veure com era una festa avui desapareguda, però també els inconvenients que algunes festes estan molt ben documentades i d'altres se n'han trobat poques fotografies o cap. Per tant, no podem considerar-lo una anàlisi profunda de la festa dels antics municipis de Sarrià, Sant Gervasi de Casoles i Vallvidrera, sinó pinzellades sobre aquest ric i divers calendari festiu que, en molts casos, es manté vigent.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS DE LA PARRÒQUIA DE SANT VICENÇ DE SARRIÀ

FESTES DE SARRIÀ

Tradició i celebracions populars

Una vila mil·lenària com Sarrià ha fonamentat la identitat en els costums i les celebracions festives. Des de l'alta edat mitjana, la parròquia va recollir i preservar els valors tradicionals en un calendari litúrgic que es complia d'una manera rigorosa i, alhora, fastuosa. Hi havia festes pròpies, com les que estaven dedicades als patrons, sant Vicenç i santa Eulàlia, amb unes processons que tenien molt de seguiment popular. I Corpus era una festassa que volia incloure tothom. La parròquia tenia molt de poder: a les primeres dècades del segle xx, quan Sarrià era un municipi independent, la vila es coneixia com «el petit Vaticà» per l'exagerada població de religiosos que hi vivia. Hi havia capellans vinculats a la parròquia i molts religiosos dels convents, del monestir i de les grans escoles privades. Davant de la influència de la parròquia, la societat civil s'expressava a partir del municipi i les entitats, també nombroses, diverses i, algunes, molt potents. Aquestes entitats eren l'ànima de les Festes del Roser, la Festa Major de Sarrià, que se celebra l'octubre, i hi han donat identitat i han format el caràcter de Sarrià i dels seus ciutadans.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS DE LA PARRÒQUIA DE SANT VICENÇ DE SARRIÀ

ELS TOCS DE CAMPANA

Els tocs de campana marquen els esdeveniments de la comunitat. A Sarrià s'ha recuperat un manual d'instruccions de com tocar les campanes, amb unes anotacions precises sobre les diferents menes de tocs i els repics que es feien en cada festivitat de la parròquia durant l'any.

CAMPANES DE SANT VICENÇ

El juliol del 1936, les velles campanes s'havien fos per fer armes. A la dreta, acte de benedicció de les noves campanes de la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià a mitjan anys quaranta. Hi ha quatre campanes: la Vicenta (la grossa), l'Eulàlia (la mitjana), i la Maria i la Miquela (les petites).

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS DE LA PARRÒQUIA DE SANT VICENÇ DE SARRIÀ

